

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Гж 677/23
30.3.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ, у већу састављеном од судија Меланије Сантовац, председника већа, Сање Пејовић и Ирене Трифуновић Радуловић, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., чији је пуномоћник Јелена Павловић, адвокат из Београда, Партизанске авијације 40, против тужене Raiffeisen bank а.д. Београд, са седиштем у Новом Београду, Ђорђа Станојевића 16, ради утврђења, одлучујући о жалбама тужиле и тужене изјављеним против пресуде Трећег основног суда у Београду П 39807/20 од 10.03.2022. године, у седници одржаној 30.3.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПОТВРЂУЈЕ СЕ пресуда Трећег основног суда у Београду П 39807/20 од 10.03.2022. године у ставу првом изреке и жалба тужене у овом делу **ОДБИЈА** као неоснована.

УКИДА СЕ пресуда Трећег основног суда у Београду П 39807/20 од 10.03.2022. године у ставу другом и четвртном изреке и предмет у наведеном делу **ВРАЋА** првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Трећег основног суда у Београду П 39807/20 од 10.03.2022. године, ставом првим изреке, утврђено је да су ништаве и да не производе правно дејство одредбе уговора о кредиту ... закљученог 20.06.2007. године између тужиле АА и тужене Raiffeisen bank а.д. Београд које гласе:

- ”Банка, у случају битних промена тржишних услова, промене сходно захтевима Централне банке, битне промене на домаћем или иностраном тржишту новца, задржава право примене променљиве каматне стопе тј. банка може без закључења посебног анекса до коначног измирења свих обавеза корисника кредита по овом уговору мењати висину каматне стопе у складу са Одлуком о промени висине или начина обрачуна каматних стопа” (члан 2);

- ”да пре пуштања кредита у течај плати банци фиксну провизију у износу од 30

евра у динарској протриввредности на име накнаде за обраду кредитног захтева код НКОСК” (члан 5 став 1 тачка 2);

- ”да пре пуштања кредита у течај плати банци провизију у износу од 0.5% од износа одобреног кредита на име накнаде за обраду кредитног захтева, одобрење и администрирање кредита” (члан 5 став 1 тачка 3);

- “да пре пуштања кредита у течај плати банци провизију у износу од 2.2% од износа одобреног кредита на име премије осигурања код Националне корпорације” (члан 5 став 1 тачка 4).

Ставом другим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиље да се утврди да су ништаве и да не производе правно дејство одредбе уговора о кредиту, ближе означеном у ставу првом изреке, закљученом 20.06.2007. године, које гласе:

- ”Обрачун камате врши се уз примену пропорционалне методе и исти је исказан у CHF” и “Корисник кредита плаћа камату кроз месечне ануитете отплате кредита у динарској протриввредности по продајном курсу банке за девизе, важећем на дан уплате” (члан 2),

- ”Износ појединачних ануитета изражен је у CHF” (члан 3 став 1 тачка 2),

- ”да у случају превремене отплате кредита, банци плати једнократну накнаду у висини од 2% од износа кредита који се превремено отплаћује” (члан 5 став 1 тачка 5),

- ”да банци у остављеном року плати све евентуалне курсне разлике настале у току отплате кредита, у свему у складу са обрачуном који му достави банка” (члан 5 став 1 тачка 6);

- ”Корисник кредита сва дуговања измирује у динарској протриввредности CHF по продајном курсу банке за девизе, важећем на дан уплате” (члан 7).

Ставом трећим изреке, утврђено је да је повучена тужба тужиље у делу којим је тражено да се утврди да је ништав и не производи дејство Анекс уговора о кредиту ... од 18.11.2011. године.

Ставом четвртим изреке, обавезана је тужена да тужиљи на име трошкова парничног поступка исплати износ од 101.100,00 динара са законском затезном каматом почев од дана извршности одлуке до исплате.

Против наведене пресуде тужиља је благовремено изјавила жалбу у делу одлуке из става другог и четвртог изреке због битне повреде одредаба парничног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права. Тужена је, такође, изјавила жалбу против одлуке из става првог и четвртог изреке из свих законских разлога, како то произилази из навода жалбе.

Испитујући првостепену пресуду у границама овлашћења прописаним одредбом члана 386 Закона о парничном поступку (“Сл. гласник РС”, бр.72/11 са изменама и допунама), Апелациони суд је оценио да је жалба тужиље делимично основана, а жалба тужене неоснована.

У делу одлуке из става првог изреке, у првостепену поступку није учињена

битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374 став 1 тачка 1, 2, 3, 5, 7 и 9 ЗПП, на коју другостепени суд пази по службеној дужности, а није учињена ни битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 12 ЗПП јер је изрека у овом делу пресуде разумљива, а дати разлози о битним чињеницама јасни и потпуни.

Према утврђеном чињеничном стању, уговор о кредиту ... закључен је 20.06.2007. године између Raiffeisen bank а.д. Београд и АА као корисника кредита, а чији је предмет дугорочни кредит који банка одобрава кориснику у износу од 51.000 CHF у динарској противвредности по продајном курсу банке важећем на дан пуштања кредита у течај. Утврђено да је делом одредбе члана 2 предвиђено да се обрачун камате врши уз примену пропорционалне методе и исти исказује у CHF, да корисник кредита плаћа камату кроз месечне ануитете отплате кредита у динарској противвредности по продајном курсу банке за девизе, важећем на дан уплате, као и да банка, у случају битних промена тржишних услова, задржава право примене променљиве каматне стопе, тј. да банка без закључења посебног анекса, до коначног измирења свих обавеза корисника кредита, може по овом уговору мењати висину каматне стопе у складу са Одлуком о промени висине или начина обрачуна каматних стопа. Дело одредбе члана 3 став 1 тачка 2 наведеног уговора, предвиђено је да је износ појединачних ануитета изражен у CHF. Чланом 5 став 1 предвиђено је да се корисник кредита обавезује да пре пуштања кредита у течај плати банци фиксну провизију у износу од 30 евра у динарској противвредности на име накнаде за обраду кредитног захтева код НКОСК (тачка 2), да пре пуштања кредита у течај плати банци провизију у износу од 0.5% од износа одобреног кредита на име накнаде за обраду кредитног захтева, одобрење и администрирање кредита (тачка 3), да пре пуштања кредита у течај плати банци провизију у износу од 2.2% од износа одобреног кредита на име премије осигурања код Националне корпорације (тачка 4), да у случају превремене отплате кредита банци исплати једнократну накнаду у висини од 2% од износа кредита који се превремено отплаћује (тачка 5), да банци у остављеном року плати све евентуалне курсне разлике настале у току отплате кредита у свему у складу са обрачуном који му достави банка (тачка 6). Чланом 7 уговора је предвиђено да корисник кредита сва дуговања измирује у динарској противвредности CHF по продајном курсу банке за девизе, важећем на дан уплате.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је оценио да је ништав и да не производи правно дејство део одредбе члана 2 уговора о кредиту у вези промене висине каматне стопе од стране банке, а како је то наведено, налазећи да задржавање права банке да промени каматну стопу тако да се уговорена каматна стопа мења у случају битних промена тржишних услова, без закључења посебног анекса, доводи до ситуације да висина променљиве каматне стопе буде неодредива и као таква противна општим начелима Закона о облигационим односима, а првенствено начелу савесности и поштења, начелу забране злоупотребе права, равноправности страна и обавеза страна у уговорном односу да у правном промету поступају у складу са добрим пословним обичајима. Првостепени суд је оценио да начин поступања тужене доводи тужиљу у неравноправан положај у односу на тужену јер ствара могућност за неограничени волонтеризам тужене, због чега је наведена одредба уговора ништава.

Одлучујући о тужбеном захтеву тужиље да се утврди ништавост одредби члана

5 став 1 тачка 2 и 3, које се односе на накнаду за обраду кредитног захтева, првостепени суд је оценио да су наведене одредбе ништаве и да не производе правно дејство јер иако банка има право на наплату трошкова и банкарских услуга насталих у вези са реализацијом кредита, таква одредба уговора је правно ваљана под условом да је банка у предуговорној фази, писаним путем информисала корисника кредита о врсти и висини свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита, уз одређење да ли су фиксни или променљиви, а у конкретном случају, тужена није доказала да је тужиљу као корисника кредита у предуговорној фази упознала на недвосмислен и потпун начин са врстом и висином свих трошкова, те да је на овај начин банка поступила супротно одредби члана 12-16 и 21 ЗОО.

Првостепени суд је такође оценио да су ништаве одредбе члана 5 став 1 тачка 4 уговора о кредиту, којим се корисник кредита обавезује да пре пуштања кредита у течај плати банци провизију у износу од 2.2% од износа одобреног кредита на име премије осигурања код Националне корпорације јер уговором о осигурању, који је закључен између банке и Националне корпорације за осигурање стамбених кредита, банка је та која свој пласман осигурава код Националне корпорације и обавезе из тог уговора за банку, као уговорача осигурања, јесте да плати премију осигурања НКОСК, а банка ову уговорну обавезу је пренела на клијента и платила новцем корисника кредита.

Првостепени суд је оценио да нису ништаве одредбе уговора о предметном кредиту које се односе на валутну клаузулу из члана 2, члана 3 став 1 тачка 3 и члана 7, сматрајући да су исте у свему у складу са законом и основним начелима облигационог права, односно да нису противне принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима. Наиме, како је првостепени суд оценио да је наведеним одредбама уговора о кредиту и плаћања месечних ануитета уговорена иста валута и курс по коме је кредит и пуштен у течај тужиљи, то је нашао да наведене одредбе о кредиту нису ништаве јер је очувано начело једнаких вредности узајамних давања. Такође је оценио да није ништава одредба по којој је предвиђено да у случају превремене отплате кредита корисник банци плати једнократну накнаду у висини 2% од износа кредита који се превремено отплаћује, оценивши да је корисник кредита дужан накнадити штету уколико врати кредит пре рока одређеног за враћање, а који је овај исту претрпео, у складу са чланом 1068 став 2 Закона о облигационим односима, због чега означена одредба није ништава. Притом суд није дао разлоге зашто одредба о валутној клаузули (CHF) није ништава.

Правилно је првостепени суд оценио да су ништаве одредбе предметног уговора о кредиту од 20.06.2007. године и то у делу члана 2, члан 5 став 1 тачка 2, 3 и 4, који се односе на обавезу тужиље као корисника кредита да банци плати провизију на име накнаде за обраду кредитних захтева, одобрење и анализирање кредита, као и за обраду кредитног захтева код НКОСК, као и на промену каматне стопе у складу са актима пословне политике банке.

Наиме, правилно је првостепени суд, супротно жалбеним наводима тужене, оценио да су ништаве одредбе предметног уговора о кредиту од 20.06.2006. године и то у делу члана 5 став 1 тачка 2 и тачка 3, који се односе на обавезу тужиље као корисника кредита да банци плати провизију на име накнаде за обраду кредитног захтева, одобрење и администрирање кредита. Ово из разлога што, иако банка има право као

финансијска институција да од корисника својих услуга кроз ефективну каматну стопу наплати накнаду за те услуге, а што укључује и накнаду за обраду кредита, приликом наплаћивања својих услуга банка, као доминантна уговорна страна, је била дужна да кориснику уговора о кредиту пре закључења уговора на јасан, непосредан и потпун начин предочи постојање додатних обавеза које прате уговор о кредиту и да јасно определи износ поменутих трошкова. У конкретном случају, тужена није у смислу члана 231 ЗПП, доказала да је закључењу предметног уговора претходила писана понуда у којој би јасно и недвосмислено била одређена висина и обавеза плаћања трошкова кредита (изражена преко ефективне каматне стопе). И по налажењу овог суда, имајући у виду утврђено чињенично стање, тужена је поступила супротно одредби члана 1065 Закона о облигационим односима, те одредбама члана 11, 12, 46 и 47 истог закона, пошто су уговарањем предметне накнаде повређена начела савесности и поштења и једнаке вредности узајамних давања.

Неосновани су и наводи жалбе тужене да банка има право да обрачуна кориснику трошак - премију осигурања код НКОСК јер је корисник кредита тиме остварио погодност у виду повољније каматне стопе. Ово из разлога што тужена, такође, није доказала да је тужили на јасан начин предочена могућност закључења уговора са оваквим условима, нити је доказала да је кориснику кредита дата могућност избора између закључења уговора о кредиту који је осигуран код НКОСК и који није осигуран, у ком случају би се радило о стварно исказаној вољи уговорних страна. Без утицаја су жалбени наводи тужене да предметна обавеза корисника кредита да сноси трошкове осигурања код НКОСК није супротна прописима јер се ради о стварном трошку. Ово из разлога што предметни уговор о кредиту представља уговор по приступу, па тужила као корисник кредита није имала могућност да учествује о одређивању садржине спорне одредбе уговора чију ништавост тужбом тражи, већ је исту могла само да прихвати или не, а што је доводи у неравноправни положај у односу на тужену страну, која је предвидела обавезу клијента да сноси трошкове осигурања тужене.

Такође је првостепени суд правилно оценио да је ништава одредба којом банка задржава право да мења каматну стопу у складу са актима пословне политике банке, с обзиром да је оваква камата неодредива, односно висина каматне стопе зависи од променљивих елемената, које банка није прецизирала, због чега је ова одредба противна принудним прописима и то члану 46 и 47 Закона о облигационим односима у вези са чланом 50 истог закона.

Међутим, по налажењу овог суда, побијана пресуда у ставу другом изреке, којим је утврђено да су ништаве одредбе уговора о стамбеном кредиту између тужиле и тужене од 20.06.2007. године и то део члана 2, члана 3 став 1 тачка 2, члан 5 став 1 тачка 5, члан 5 став 1 тачка 6 и члана 7 донета је уз битну повреду одредаба члана 374 став 2 тачка 12 ЗПП на коју се указује наводима жалбе тужиле јер у наведеном делу не достају јасни и потпуни разлози, због којих се побијана пресуда у наведеном делу не може са сигурношћу испитати са становишта правилне примене материјалног права.

Наиме, имајући у виду да је предмет тужбеног захтева било утврђење делимичне ништавости уговора о кредиту и то првенствено одредби о индексацији кредита

валутом швајцарског франка, као и пеналима за превремену отплату кредита, нејасно је из којих разлога је првостепени суд пропустио да одлучи о захтеву тужиле да се утврди ништавост валутне клаузуле предвиђене предметним уговором, а с друге стране првостепени суд доноси одлуку о ништавости уговора у делу курсне разлике приликом стављања кредита у течај и враћања ануитета.

Такође, првостепени суд није дао довољне разлоге за одлуку у делу у којем је закључио да није ништава одредба којом је прописано да се корисник кредита обавезује да у случају превремене отплате кредита банци плати једнократну накнаду у висини од 2% од износа кредита који се превремено отплаћује. Ово имајући у виду одредбу члана 36 став 3 Закона о заштити корисника финансијских услуга којом је прописано да се накнада због превремене отплате кредита (из става два истог члана) може уговорити до висине претрпљене штете због превремене отплате, а највише до 1 % износа превремено отплаћеног кредита и то ако је период између превремене отплате и рока испуњења обавезе из уговора о кредиту дужи од једне године; ако је овај период краћи, ова накнада не може бити већа од 0,5% износа превремено отплаћеног кредита.

Поред тога, првостепени суд није дао разлоге због којих је одбио тужбени захтев за ништавост одредбе која гласи: ”да банци у остављеном року плати све евентуалне курсне разлике настале у току отплате кредита, у свему у складу са обрачуном који му достави банка” (члан 5 став 1 тачка б).

У поновном поступку, првостепени суд ће отклонити учињену битну повреду поступка на коју је указано овом пресудом, а ради потпуног и правилног утврђења чињеничног стања, утврдиће да ли је банка приликом уговарања валутне клаузуле упозорила тужилу-корисника кредита у писаној форми о свим правима и економским последицама валутног ризика, а што је битан услов пуноважности уговорене клаузуле о индексацији динарског дуга применом курса швајцарског франка тј. да ли је банка као специјализована финансијска организација могла предвидети раст курса швајцарског франка и о томе писаним путем упознати корисника кредита пре закључења уговора, јер од истог зависи да ли је нарушена еквивалентност узајамних давања, што би сагласно одредби члана 103 у вези члана 105 Закона о облигационим односима исту чинило ништавом. Првостепени суд ће поново ценити да ли одредба уговора којом је предвиђено да ће у случају превремене отплате кредита тужилца платити 2% од износа кредита као једнократну накнаду, оценити да ли предвиђена накнада одговара условима предвиђеним одредбом члана 36 Закона о заштити корисника финансијских услуга у којој су прописани услови и последице превремене отплате обавезе из уговора о кредиту. Такође ће ценити ништавост одредбе члана 5 став 1 тачка б предметног уговора о кредиту.

Пошто утврди све чињенице релевантне за доношење одлуке, првостепени суд ће правилном применом материјалног права поново донети одлуку о овом делу тужбеног захтева и за одлуку коју донесе изложиће разлоге о битним чињеницама и доказе из којих те чињенице утврђује, као и прописе на којима одлуку заснива.

Како одлука о трошковима парничног поступка зависи од коначног исхода спора, то је у смислу одредбе члана 165 став 3 ЗПП и она укинута.

На основу изложеног, применом одредбе члана 390 ЗПП одлучено је као у ставу првом изреке, а применом одредбе члана 391 и 392 ЗПП одлучено је као у ставу другом изреке ове пресуде.

**Председник већа – судија
Меланија Сантовац, ср.**

За тачност отправака
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић